

תורת כי תבא מהרי"ק קיא

בעגל הזהב ושאר התלויות והמריצות שהי
שם במדבר, כי עדיין הי' היל"ר קיים זהם
במליאות. וזהו שהוכיח להם משרע"ה
ואמר ולא נתן הי' לכם "לצ" לדעת, היינו
לצ' אחד עדיין הי' חסר לכם להשלימו
ולתקנו ולהפכו לעוב, כי עדיין הי'
השגתכם קצרה ולא הי' לכם עינים
לראות ואזנים לשמוע ולהבין עומק עבודת
השי"ת עד לתכלית הנרצה, וע"ז שפיר
אמרו במדרש הוי אומר הנגנז גדול
שהוא יודע שהוא נגנז ושותק, כי אין
הקצ"ה צא בטרומה עם בריותיו והי'
גלוי וידוע לפניו ית' כי עדיין לא השיגו
ולא היו מוכשרים לבוא למדרגה זו של
עולם התיקון לצער כליל את הרע ולהפכו
לעוב, ולכן כביכול שתק ונחמדה על
מעלתם שהגיעו לעת עתה בהתגברם על
י"ה"ר, ואמר מי יתן והיו זוכים להגיע
למעלה הנשגבה והי' "לצבם" זה להם
וגו', ליראה את הי' ולעבדו בשני לבבות
ובהפיכת היל"ר לכולו עוב ולצער את
הרע מן הארץ כי"ר צב"א.

עוד שם, ד"א ולא נתן הי' לכם וגו'
ארש"י צב"ל ע"מנו ח"ל משה את
הדבר הזה, כי"ד צ' דברים גזר הקצ"ה
אחד על ישראל בשעה שעשו אותו מעשה
ואי' על משה בשעה שציקש ליכנס לארץ,
משה ציקש לבטל את שתיבתו וכו' ח"ל
הקצ"ה משה אתה רוצה לאחוז את החבל
בשני ראשין אם אעברה נא אתה מבקש
לקיים בטל סלח נא ואם סלח נא אתה
מבקש לקיים בטל אעברה נא ע"כ. כבר

פירשנו (צפר' ואתחנן) מדרש זה בכמה
אופנים ועתה נראה עוד בדרך פשוט,
עפ"י מש"כ העשרה מאמרות דלכך לא
זכה משרע"ה ליכנס לארץ משום שהטא
בשצירת הלוחות, והנה אחד מן הטעמים
ששצר משה הלוחות הי' משום שאמר
הקצ"ה ועתה הניחה לי ויחר אפי זהם
ואכלס ואעשה אותך לגוי גדול, והיינו
כדי לקיים צרית האבות, לכך נחכוון
משה לשצור את הלוחות כדי שגם לו
יחשב חטא, ואז ממ"ז אם יבקש הקצ"ה
לעשות אותו לגוי גדול משום שמקבלים
תשובה וימחל לו חטאו, ח"כ יבקש גם
על ישראל שתתקבל תשובתם וינללו מכליו
ח"ו, ואם אין מקבלין תשובה הרי גם
על חטאו לא מכני תשובה ולא יוכל
להעשות לגוי גדול וממילא עכ"ח יתקיימו
עם ישראל מפני צרית האבות שאי אפשר
לכלות כל זרעם, אבל עתה שציקש משה
ליכנס לארץ נמלא שסצר שלא נחשב לו
לחטא שצירת הלוחות וא"כ שוב יחי'
ראוי להעשות גוי גדול ונחשורר הקטרוג
לכלות ח"ו את ישראל, וע"כ אם אעברה
נא אתה מבקש ממילא בטל סלח נא,
ואם סלח נא אתה מבקש משום שאף
אתה חטאת בשצירת הלוחות ח"כ בטל
אעברה נא וכדעת העשרה מאמרות הכ"ל
שלכן נתעכבה ציאת משרע"ה לארץ
ישראל.

עוד דרשו (שם), ח"ר שמואל צ"ר
יחזק כיון שנעב משה למות ולא
ציקשו עליו רחמים, שיכנס לארץ כנס
אותן

כי מדת הדין ועי"כ פדיתי אותם מכל צרה, ותפילתי על חיקי תשוב, מה שנשמעה ונתקבלה תפילתי במרום ה' כי זאת בגזירה היתה שבה אל חיקי ובשרי ממש ועי"כ חזרה הישועה אל כולם.

והנה משרעי"ה בעמדו להתפלל על עם ישראל לכלה פשע ולהתם חטאת ולצטל את הרעה שנגזרה עליהם, באותה מדה מסר נפשו עליהם כאילו עליו נגזרה הגזירה עד שאמר "ואם אין מחני נח מספרך אשר כחצתי" (שמות ל"ב ל"ג), כי בציון שגדולתו ומעלתו היתה תלויה בגדולת עם ישראל ובעת ירידתם ושפלותם נאמר גם לו לך רד (שם, שם ז') וכמו שדרשו חז"ל (ברכות ל"ב ע"א) לא נתתי לך גדולה אלא בצצילם, וזוהי הכחינה ששקול משה כנגד כל ישראל ובעליית עם ישראל גם הוא נתעלה ובזאת הלילה להמתיק גזר דינם לעושה, והנה בגזירתו של משרעי"ה שלא יכנס לארץ, אילו היו בני ישראל גם הם מתפללין עליו במסירות נפש כזאת כאילו הם עומם כלולים באותה גזירה, אשר אליבא דאמת סבלו מאד ישראל ממניעות משה ליכנס לארץ כידוע שאילו ה' נכנס ה' כבר נתקן עולם במלכות ש' וגאולתם היתה גאולת עולם, אבל כיון שהם לא הבינו דבר זה ולא ה' נהם לצ' לדעת ועיניו לראות ואזנים לשמוע ולהבין תפילת משה רעיו מהימנא שלא בצציל לאכול מפריה ולשצוע מטובה היתה מערת הקט"ו התפילות ששפך לפני בוראו

אותן והתחיל מוכיחן, אל אחד פדה סי' ריבוא צעל וסי' ריבוא לא היו יכולין לפדות אדם אחד כרי ולא נתן ה' לכם לצ' לדעת וכו'. אפשר לפרש עי"ד שביאר בספי' העיקרים צטעם הדבר שניתן להתפלל על החולים ולפעול לרפואתם ולצטל את הגזירה שנגזרה עליהם בצציל מעשיהם הרעים, דלכאורה הכינה על עצמו יכול אדם להתפלל ולשוב בתשובה על חטאיו ואז נעשה כתינוק שגולד ובכרי' חדשה אשר עליו לא נגזרה הגזירה וש' ורפא לו, אבל חטאות של אחרים איך יצטלם וימחם מן העולם עי"י תפילתו. וכח שם דהענין הוא היות זה המתפלל בעד חצירו ממטער צצרת חצירו כאילו פגעה צו, נמנא שהגזירה הזאת חרגה מגבולותיה, שהרי לא נידון זה אלא אדם אחד ולמעשה עלולים שנים לסבול ממנה, זה הנידון שחטא וגם חצירו הממטער צצרתו, וכיון שכך לא ילאה הגזירה מחתו ית' ששניהם יעשו, ממילא התצטל וינלל גם הראשון ממנה, ובדרך זה פ"י הפסוק בתהלים (ל"ה י"ג) ואני בחלותם לצושי שק עניתי צצום נפשי ותפילתי על חיקי תשוב, כי דהמע"ה נעים זמירות ישראל ועמוד ללותכון, בעמדו להתפלל על חולי עם ישראל הזקוקים לישועה, השתתף כ"כ בצערם עד שממש חלה את חלים, והיא שעמדה לו לצטל את גזירתם ולרפאות את שצדם ומכאובם, וזהו ואני בחלותם של שאר עמי ה' לצושי שק ועניתי צצום נפשי ומינר ודואג על צרתם כאילו פגעה

תורת כי תבא מהרי"ץ קיב

לו חילו לא נצרא כלל ולא כי עושה לא מלוא ולא עבירה ע"ש צארכות, ומה שאמרו עכשיו שנצרא יפספש ואמרו לה ימשמש במעשיו י"ל כי הרי אמרו (סוטה כ"א ע"א) מלוא מגינה ומללת בעידנה דעסיק בה ותורה בין בעידנה דעסיק ובין דלא עסיק ע"ש, ולכן יפספש וימשמש "במעשיו", כלומר ישתדל תדיר לקיים מצוות מעשיות, ואף באים לידי מצוות מעשיות, ע"י לימוד תורה לשמה אשר לימוד גדול כזה מביא לידי מעשה, ולא יכ"י משומר ומוגן מן ה"ה"ר ולא יצא לידי עבירה ויכ"י נוח לו שנצרא.

והנה תכלית לימוד התורה הוא שישיג את פנימיות התורה וסודותיה האפנויות בה, אמנם אל השגה כזאת אי אפשר להגיע אלא ע"י לימוד תורה לשמה. וזה הכוון בדבריכם ה"ל שכל עוב לכל עושיכם "ללומדיכם" לא נאמר, ר"ל לא בכל לימוד אפשר להגיע למדרגת "שכל עוב" היינו כונה עילאה, אלא "לעושיכם" למי שזוכה בלימודו לצוא לידי מעשה, וזה שמדייקים לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה, ומיושב היעב מה שמסיימים "וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נצרא", כי הרי לא יזכה לצוא לידי מעשה בלימוד שלא לשמה ואז עלול לחטא כפי שנמנו וגמרו ועוב לו שלא נצרא ולא יחטא, ושפיר מיושב קושיית התוס', כי עתה אין כאן שום סתירה בדברי חז"ל, שבאמת חייב אדם ללמוד תורה

צורא, אלא בשציל תיקון העולם וגאולה עם ישראל הנלחית, ע"כ לא חלו ולא הרגישו בצערו שהוא לערס ולא בקשו רחמים עליו ועליהם, וזו היא התוכחה הגדולה שרמז להם משה רבינו בלוחו מעמד, אחד פדה ששים ריבוא, ובמה פדה אותם, כזה שהרגיש בצערו לערס וכאדם, וששים ריבוא לא היו יכולים לפדות אדם אחד משום שלא השיגו כי צנפסם בדבר תלוי ולכן לא הרגישו הצער, כי ולא נתן ה' לכם לצדעה וגו' וא"ש.

ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשו. נראה לפרש בהקדם דברי הגמרא (ברכות י"ז ע"א) שדרשו ראשית חכמה יראת ה' שכל עוב לכל עושיכם (תהלים קי"א י'), ללומדיכם לא נאמר אלא לעושיכם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נצרא. והקשו בתוס' מהא דאמרו (פסחים י' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה שמחוך שלא לשמה צא לשמה וע"י שם מה שתירא, והנה יתכן עוד ליישב קושיא זאת עפ"י הגמרא (עירובין י"ג ע"ב) נמנו וגמרו עוב לו לאדם שלא נצרא יותר משנצרא ועכשיו שנצרא יפספש במעשיו וכו', וכבר פירש המהרש"א בה"א כי מנו את כל רמ"ה מ"ע ושם"ה ל"ת וראו שמל"ת רבו וא"כ עלול האדם יותר לעבירה מלמלוא וממילא עוב כי